

Економічні науки

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 3(38)

Київ
ДП "Видавничий дім "Персонал"
2013

УДК 330-339; 321.7; 159.9
ББК 65.9(4УКР)29-2я43
М58

Редакційна колегія

Подолька А. М., д-р юрид. наук, проф. — головний редактор
Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора
Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

Політичні науки

Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф., Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Бідзюра І. П., д-р політ. наук, Варзар І. М., д-р політ. наук, проф., Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф., Гончаренко О. М., д-р іст. наук, Піляєв І. С., д-р політ. наук, Хижняк І. А., д-р іст. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф.

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Куроченко О. В., д-р екон. наук, проф., Пила В. І., д-р екон. наук, проф., Радзівський О. І., д-р екон. наук, Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Шостак Л. Б., д-р екон. наук, проф., Швець В. Я., д-р екон. наук, проф., Баєва О. В., д-р біол. наук, проф., Сафонова В. Є., д-р екон. наук, Хачатрян Г. Е., д-р екон. наук.

Юридичні науки

Александров Ю. В., канд. юрид. наук, проф., Ануфрієв М. І., д-р юрид. наук, проф., Бандурка О. О., д-р юрид. наук, проф., Бородін І. Л., д-р юрид. наук, проф., Гаркуша В. С., канд. юрид. наук, доцент, Демченко С. Ф., д-р юрид. наук, Джунь В. В., д-р юрид. наук, проф., Ковальська В. В., д-р юрид. наук, ст. наук. співр., Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, проф., Курко М. Н., д-р юрид. наук, доцент, Мартиненко О. А., д-р юрид. наук, проф., Муравйов К. В., канд. юрид. наук, доцент, Недюха М. П., д-р філос. наук, проф., Подолька А. М., д-р юрид. наук, проф., Темченко В. І., канд. юрид. наук, доцент, Христинченко Н. П., канд. юрид. наук, Юлдашев О. Х., д-р юрид. наук, проф., Ярмиш О. Н., д-р юрид. наук, проф.

Психологічні науки

Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Лігоцький А. О., д-р пед. наук, проф., Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Приходько Ю. О., д-р психол. наук, проф., Сильнов В. М., д-р пед. наук, проф., Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф., Бучек А. О., д-р психол. наук, проф.

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 6 від 26 червня 2013 р.)

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М58 Наукові праці МАУП / редкол.: А. М. Подолька (голов. ред.) [та ін.]. — К. : МАУП, 2001 — Вип. 3 (38). — К. : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2013. — 182 с.: іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку економіки, політології, психології і права.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

Збірник “Наукові праці МАУП” зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, в якому висвітлюються результати наукових досліджень в галузях економіки, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

Вищою атестаційною комісією України “Наукові праці МАУП” визнано як фахове видання з політичних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/4 від 26 травня 2010 р.) та юридичних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/5 від 31 травня 2011 р.).

ББК 65.9(4УКР)29-2я43+67.9(4УКР)я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2013
© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013

ЗМІСТ

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ	5	Комаров В. А. Про державні гарантії у трудових відносинах в Україні.....	89
Головатий М. Ф. Світ і Україна в контексті важливіших векторів геополітичного розвитку людства	5	Омельчук В. В. Еволюція державно-церковних та канонічних актів та їх співвідношення у правовій системі візантійської імперії	94
Дахно І. І. Геополітика “На сопках Маньчжурії”	12	Подоляка С. А. Напрями вдосконалення організаційно-правових засад щодо реалізації адміністративних процедур у прокурорській діяльності	101
Бондар Ю. В. Дифамацийні видання як засіб політичної боротьби.....	22	Хорт І. В. Правове регулювання діяльності суб’єктів охоронної діяльності та шляхи його вдосконалення	105
Гольцов А. Г. Багатополярна геополітична організація світу: проблеми і тенденції формування.....	30	Щокін Р. Г. Співвідношення права інтелектуальної власності та права власності: теоретико-правовий аналіз.....	110
Dikarev O. I. Transatlantic diplomacy in securitisation of shale gaz’s political risks	36	Кравченко Т. А. Співвідношення легітимності та стабільності публічної влади в сучасній державно-правовій науці.....	116
Медвідь Ф. М., Баран В. В. Україна в геополітичній доктрині Юрія Липи	46	Моцар М. М. Проект програми легалізації дистанційних форм зайнятості в Україні.....	121
Пробийголово Н. В. Політичні партії як суб’єкт формування політичного міфу	53	Роженко Д. В. Щодо поняття та класифікації судових рішень, ухвалених у письмовому провадженні	127
Толстов С. В., Дікарев О. І. Європейський союз як суб’єкт міжнародних відносин	60	Сімах Р. П. Методика проведення прокурорської перевірки у сфері оподаткування	133
Салманов Аяз Таріель оглу Суспільна думка як посередник між інститутами влади та громадянським суспільством.....	74	Подоляка А. М. Законодавчі ініціативи щодо вдосконалення безпеки дорожнього руху в Україні	138
ЮРИДИЧНІ НАУКИ	79		
Кальянов А. В. Культурні права громадян України в сучасному правовому просторі.....	79		

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ 144**Близнюк А. С.***Інноваційна модель формування
маркетингового менеджменту
туристичних підприємств
України* 144**Коноплястий Є. В.***Управління екологічною та соціально-
економічною системами міста Києва* 151**Поп'юк Б. С.***Використання параметричної моделі
планування прибутку при прийнятті
управлінських рішень* 159**ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ**..... 164**Туриніна О. Л.***Особливості педагогічної взаємодії
з майбутніми психологами*..... 164**Денисенко Л. П.***Основні напрями вдосконалення
соціально-психологічних властивостей
керівника ліцею для оптимізації
його управлінської діяльності* 168**Біда С. О.***Трансформації особистісного смислу
в контексті теорії мімічних масок*..... 173**ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ**..... 179

УДК 338.486.2

А. С. БЛИЗНЮК

Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ

ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Наукові праці МАУП, 2013, вип. 3(38), с. 144–150

Роздрібненість та слабка взаємодія між складовими вітчизняної туристичної галузі, на противагу високому загальному його потенціалу, складності операцій з розміщення, трансферу, харчування, є свідченням про невідкладність заснування єдиного туристично-екскурсійного центру (ЄТЕЦ), утвореного на засадах сучасних принципів маркетингового менеджменту.

Поглиблене наукове дослідження з цієї тематики пов'язане з поєднанням стратегічного управління підприємством туристичної сфери з його інноваційними здобутками у сфері маркетингового менеджменту, що, у свою чергу, сприяло б підвищенню економічної ефективності діяльності підприємства. Питаннями інноваційного маркетингового менеджменту в туристичній індустрії на сьогодні займається доволі значна кількість як науковців, так і практиків в Україні та за її межами. Серед таких можна зазначити: Н. Андерсон, О. В. Бандура, М. Г. Бойко, Л. І. Гонтарживська, Н. Махвар, Т. О. Скрипко та ін.

Розглянемо розробку інноваційної системної моделі туристично-екскурсійного центру на основі сучасних принципів маркетингового менеджменту. Для цього потрібно вирішити такі завдання:

- проаналізувати ринок туристичних послуг;

- визначити та систематизувати чинники, що впливають на діяльність туристичних підприємств з метою поліпшення якості туристичного продукту;
- розробити інноваційну системну модель туристично-екскурсійного центру.

На сьогодні туристичний бізнес, за умови правильного ведення, має широкі можливості для впевненого позиціонування на міжнародному ринку. З іншого боку, діяльність центру в кожному регіоні України вагомо збільшить туристичні потоки, що відповідає місцевим інтересам.

У запропоновану систему ЄТЕЦ можуть увійти організації безпосереднього обслуговування та організації-посередники, що надають послуги з формування та просування турів. Їх зацікавленість у співпраці з ЄТЕЦ визначається новими можливостями доступу до ринкової інформації, юридичною та адміністративною підтримкою, що в цілому позитивно впливає на розвиток їх діяльності (див. рис.).

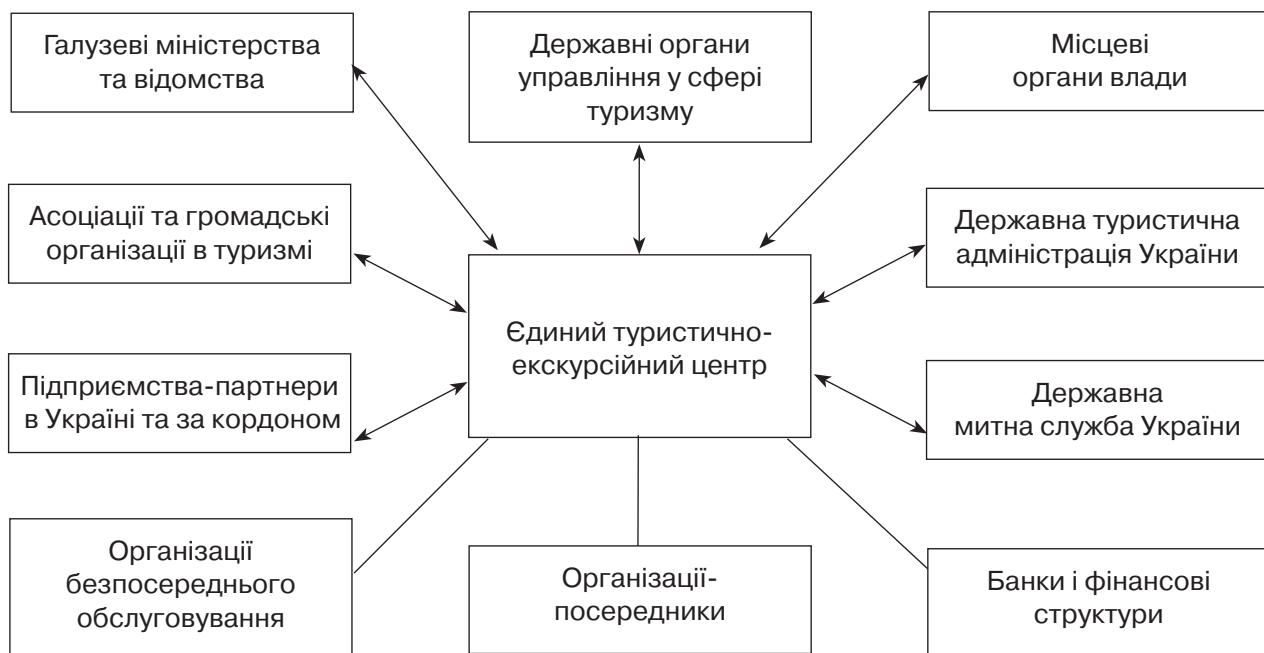

Схема інтеграції ЄТЕЦ в галузі туризму [9]

ЄТЕЦ розглядається як система, як певна цілісність, що становить взаємодіючі складові, які мають вплив на загальні характеристики, проте системні властивості центру набагато потужніші за просте об'єднання властивостей компонентів системи. Наріжними складовими процесу формування та діяльності системи ЄТЕЦ є [3, 152]:

- узгоджені цілі — від локальних цілей окремих підрозділів та виконавців до загальних особливих цілей організації у цілому;
- об'єднані ресурси відповідно до видів та напрямів розподілення;
- стратегії — від стратегії турагентства до стратегій функціональних підрозділів і надалі до конкретних дій, робіт, бізнес-процесів, які мають визначені терміни та виконавців, і відображені у відповідних планах.

З точки зору туристичних підприємств, інтеграція в ЄТЕЦ складається з таких заходів:

- структурна реорганізація підприємства для відповідальності поставленому завданню;
- гармонізація структури фірми в контексті наявної структури регіональної системи туризму;

- забезпечення умов для виробництва послуг та подання якісних турпакетів;
- модернізація технологій виробництва, просування туристичного продукту та надання туристичних послуг.

Сукупне функціонування таких її різних, але взаємопов'язаних елементів, як різні види ресурсів, породжує якісно нові функціональні властивості усієї системи туризму. Це можуть бути інноваційні туристичні продукти, нові підходи до обслуговування туристів тощо.

Принципово важливою є властивість сумісності системи розвитку туризму з іншими системними утвореннями зовнішнього середовища, інфраструктурної мережі регіону за ресурсним, правовим та інформаційним забезпеченням, з іншими бізнес-системами, з якими система туристичної індустрії має ефективно взаємодіяти. Сумісність забезпечується шляхом стандартизації об'єктів регіональної системи туризму.

Орієнтація на споживача при формуванні системи ЄТЕЦ передбачає встановлення цілей, завдань та функцій на основі врахування споживчих уподобань та тенденцій розвитку туристичного ринку. З іншого боку, система менеджменту якості має скласти основу

Таблиця 1

Ідентифікація системи за ознаками туризму, на які орієнтуються підприємства

Класифікаційні ознаки туризму															
За географічною		За напрямом руху потоків		За цілями									За джерелами фінансування		
Міжнародний туризм	Внутрішній туризм	в'їзний	виїзний	пізнавальний	оздоровчий	науковий	спортивний	комерційний	пригодницький	паломницький	розважальний	екологічний (земельний)	екстремальний	соціальний	комерційний

Таблиця 2

Функції підсистеми ЄТЕЦ

Підсистеми	Функції підсистеми туристичної діяльності
1	2
К: підсистема керівництва ЄТЕЦ	F1(1) — розробка місії та стратегічної діяльності
	F1(2) — розробка плану підготовки та перепідготовки персоналу
	F1(3) — розробка товарної політики ЄТЕЦ
	F1(4) — розробка цінової політики ЄТЕЦ
	F1(5) — розробка політики просування туристичних продуктів
	F1(6) — розробка політики реалізації туристичних продуктів
	F1(7) — розробка політики якості ЄТЕЦ
	F1(8) — аналіз ефективності діяльності ЄТЕЦ
	F1(9) — формування коригуючих заходів впливу на підвищення ефективності роботи ЄТЕЦ
М: підсистема маркетингу	F2(1) — дослідження кон'юнктури туристичного ринку
	F2(2) — оцінка якості туристичних продуктів та їх конкурентоспроможності
	F2(3) — прогнозування кон'юнктури ринку та аналіз перспективних ринків туристичних продуктів
	F2(4) — координація робіт з розміщення та створення готельних мереж
	F2(5) — координація робіт із трансферу та транспортних мереж
	F2(6) — координація робіт із харчування, ресторанного обслуговування та додаткових послуг
В: підсистема виробництва	F3(1) — розробка асортиментної політики туристичних продуктів
	F3(2) — координація робіт з розробки інноваційних туристичних продуктів
	F3(3) — координація робіт з розвитку асортименту додаткових послуг

1	2
Е: фінансово-економічна підсистема	F4(1) — координація ефективності діяльності ЄТЕЦ
	F4(2) — визначення основних напрямів інвестування за результатами
	F4(3) — формування бюджетних та позабюджетних джерел підтримки та розвитку туристичної діяльності
І: інформаційно-правова підсистема	F5(1) — координація робіт з правового забезпечення туристичної діяльності
	F5(2) — координація робіт зі страхування туристів та робота з ваучерами
	F5(3) — інформаційне забезпечення формування іміджу туристичних продуктів
	F5(4) — реформаційне забезпечення формування іміджу ЄТЕЦ

прийняття оперативних та стратегічних рішень, що дасть можливість залучити якісні туристичні ресурси, забезпечити виробництво туристичних послуг та їх реалізацію, задовольнити клієнтів і надати стабільність бізнесу [5, 122–124].

З метою визначення властивостей туристичного комплексу можна застосувати моделювання, що допоможе аналізувати актуальні ситуації у галузі туристичного бізнесу [8, 134–138].

У табл. 1 зведено характеристики туризму за видами та формами, відповідно до напрямів діяльності туристичних підприємств. Кодування діяльності туристичного комплексу для подальшої ідентифікації у системі здійснюється за допомогою 16-розрядного двійкового коду, в розрядах якого відображені двійкові значення ознак з таблиці.

Функції підсистем (табл. 2) відповідають головним напрямам діяльності ЄТЕЦ.

Л. І. Гонтаржевською [4, 85] окреслено найважливіші процеси, що створюють додаткову вартість туристичного підприємства, зокрема дослідження вимог споживачів, планування створення та реалізації туристичних пропозицій, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності ЄТЕЦ, розробка турпакетів та їх реалізація.

Функції можна згрупувати відповідно до основних підсистем, що забезпечують діяльність ЄТЕЦ. Зокрема, згідно з [9], множину підсистеми можливо подати як

$$RL = \{K, M, B, E, I\}, \quad (1)$$

де K — керівництво туризмом на місцевому рівні; M — підсистема маркетингу місцевого

туризму; B — виробнича підсистема місцевого туризму; E — фінансово-економічна система; I — інформаційна підсистема розвитку місцевого туризму.

Взаємозв'язки між підрозділами ЄТЕЦ у формалізованому вигляді являють собою множину різноманітних видів інформації, обіг якої здійснюється між структурними елементами в процесі функціонування системи. Ці взаємозв'язки можуть бути подані у двох формах:

- відповідальність підрозділів за реалізацію певної функції або її частини;
- взаємодія підрозділів з наслідками процесу.

Склад інформаційного обміну в мережі тісно пов'язаний з системою документообігу в ЄТЕЦ. Для визначення необхідних засобів управління має бути розроблена документована процедура, яка передбачає [2, 25]:

- а) перевірку документів на адекватність їх випуску;
- б) аналіз та актуалізацію документів по мірі необхідності;
- в) забезпечення збереження документів у належному стані з можливістю легкої ідентифікації;
- г) запобігання ненавмисному використанню застарілих документів та застосуванню відповідної ідентифікації таких документів, що залишилися для певних цілей.

Для забезпечення ефективного функціонування ЄТЕЦ доцільно формувати документообіг на основі вимог міжнародного стандарту 9000:2000 та принципів маркетингового менеджменту, які вимагають високого рівня ре-

Структура документообігу в системі управління ЄТЕЦ

Політика якості	Стандарт, який визначає політику та цілі якості в ЄТЕЦ	План виробництва, план забезпечення ресурсами
План виробництва	Визначає асортимент туристичних продуктів, їх кількість та технологію виробництва	План забезпечення ресурсами, зведення про поточний контроль якості продукції
План забезпечення ресурсами	Склад ресурсів під туристичні продукти, їх номенклатура та якість	Зведення про поточний контроль якості ресурсів
Звіт про кон'юнктуру ринку туристичних послуг	Поточний стан продукції та попиту населення на туристичні продукти, які включені в план виробництва	План виробництва
Зведення про поточний контроль якості виробничих процесів	Зведення за результатами внутрішніх перевірок якості та контролю якості туристичних послуг	Керівні розпорядження з удосконалення якості
Зведення про поточний контроль якості ресурсів	Зведення за результатами внутрішньої перевірки якості ресурсів	Керівні розпорядження з удосконалення якості
Керівні розпорядження з удосконалення якості	Система організаційних заходів з удосконалення якості технологічних процесів, які є складовими головних процесів	План нововведень у туристичну діяльність ЄТЕЦ
Замовлення на туристичні ресурси	Перелік необхідних ресурсів на рік	План забезпечення ресурсами

глаголює про робіт усього технологічного процесу з персоналізацією відповідності.

Вхідні дані для аналізу з боку керівництва вимагають такої інформації:

- результати перевірок;
- зворотний зв'язок від споживачів туристичних продуктів;
- функціонування процесів та відповідність туристичних продуктів;
- наявність запобіжних та коригуючих дій;
- рекомендації з поліпшення.

Вихідні дані для аналізу з боку керівництва визначають успіх рішень та дій, які стосуються:

- підвищення результативності системи менеджменту якості та її процесів;
- поліпшення туристичної продукції згідно з вимогами споживачів;
- потреби в ресурсах.

Відповідно до маркетингових підходів необхідно розглядати макро- та мікрорівень у зовнішньому середовищі підприємства. Оцінка макросередовища та можливості його впливу на діяльність ЄТЕЦ ґрунтується на даних PEST-аналізу, який характеризує соціальну, технологічну, екологічну й політичну сфери [6, 169].

Мікросередовище організації розглядається як сукупність стратегічних зон найближчого оточення, як склад суб'єктів, які безпосередньо взаємодіють та впливають на діяльність ЄТЕЦ. У разі необхідності фактори макро- та мікросередовища можуть бути визначені відповідними системними змінними, кожна з яких матиме власні характеристики.

Фактори зовнішнього середовища мають розглядатися у безпосередньому зв'язку з

внутрішнім середовищем ЄТЕЦ. У запропонованій моделі ЄТЕЦ як відкритій системі межа між внутрішнім та зовнішнім середовищем часто непомітна. Суб'єкти, які діють у середині комплексу, водночас можуть виступати як незалежні учасники зовнішнього середовища. Цей взаємозв'язок має сприяти розвитку ресурсної бази туризму та сприятливого клімату для створення інноваційних туристичних продуктів.

У багатьох випадках потрібна інформація про виникнення, розвиток ЄТЕЦ, основні етапи його життєвого циклу. Це дає можливість формувати стратегію розвитку з урахуванням попередньої спадщини відносно функціонування місцевого туризму. Історія ЄТЕЦ — це визначення та поетапний розвиток його потенціалу з урахуванням головних складових [1, 27]:

- 1) природно-географічний — стан та розвиток природно-географічного середовища, стан природних ресурсів і подальші перспективи їх використання;
- 2) соціально-культурний — стан та розвиток соціальної інфраструктури, а також наявність історико-культурних пам'яток, які є привабливими для пізнавального й релігійного туризму;
- 3) науково-виробничий — рівень розвитку сучасних технологій у туристичному бізнесі, забезпеченість засобами розміщення, стан транспортної інфраструктури та технічних комунікацій;
- 4) фінансово-інвестиційний — рівень фінансового розвитку, інвестиційна привабливість регіону, забезпеченість фінансовими ресурсами.

Особиста історія суб'єкта туристичної діяльності в ЄТЕЦ є одним із важливих факторів створення його іміджу, який безпосередньо впливає на позиції підприємства в галузі туризму, можливості формування замовлень та зростання обсягів продажу.

Серед завдань маркетингового менеджменту ЄТЕЦ центральним є формування споживацького попиту та просування найбільш конкурентоспроможних туристичних продуктів. Провідна роль та активна позиція ЄТЕЦ у виконанні цього завдання дає під-

стави навести пропозицію, що спирається на сучасні технологічні досягнення, врахування тенденцій розвитку суспільства та змін навколишнього середовища, а також на нове бачення можливостей, що притаманні традиційним продуктам та формування попиту на них. Т. О. Скрипко [7, 290] пропонує такі необхідні заходи:

1. Активне формування пропозиції туристичних продуктів на основі генерації нових ідей.
2. Розробка моделі інноваційного туристичного продукту на основі обраних ідей.
3. Експериментальне тестування моделі нового туристичного продукту з метою оцінки його ринкових можливостей.
4. Презентація нового туристичного продукту з демонстрацією на комп'ютерах.
5. У разі отримання позитивних результатів, розробляється сам туристичний продукт.
6. Оцінка наявності та якості туристичних ресурсів, які використовуються в туристичному продукті.

В моделі маркетингового менеджменту ЄТЕЦ всі елементи туристичного пакета мають формуватися та розповсюджуватися відповідно до загальної стратегії, яка передбачає однаково високу якість послуг, і в певному випадку вимагатиме: G — основні туристичні послуги, R — розміщення у власному готелі, Н — харчування у власному ресторані, Т — транспорт з власного підрозділу, О — додаткові послуги.

Загальна система маркетингового менеджменту ЄТЕЦ наведена як множина її локальних підсистем

$$W = \{W1, W2, W3\}, \quad (2)$$

де W1 — система зовнішнього маркетингу; W2 — система внутрішнього маркетингу; W3 — система двохстороннього маркетингу.

Отже, модель формування Єдиного туристичного екскурсійного центру ґрунтується на перспективних принципах маркетингового менеджменту. Діяльність такого центру створить важливі переваги для підприємств галузі і регіону в цілому. Утворюючись як відкрита система, туристично-екскурсійний центр

може скористатися ресурсами багатьох підприємств регіону при вирішенні завдань просування турпакетів, забезпечити їм ефективну адміністративну підтримку, враховуючи координацію із залученими до підтримки туристичної діяльності міністерствами, відомствами, місцевою владою. Системною діяльністю, запропонованою ЄТЕЦ, можуть бути охоплені також організації безпосереднього обслуговування та організації-посередники, які беруть участь у формуванні та просуванні туристичних продуктів. Їх членство в ЄТЕЦ може бути обумовлене зацікавленістю у доступі до актуальної ринкової інформації, у забезпеченні правового захисту та адміністративної підтримки, що в цілому позитивно вплине на розвиток їх бізнесу.

Література

1. Бандура О. В. Сущность интегрированных маркетинговых коммуникаций и эффективность их применения в современных условиях // Вестник. — Х., 2005. — № 33: Технический прогресс и эффективность производства. — С. 25—28.

2. Бойко М. Г. Впровадження інформаційних технологій у діяльність туристичних підприємств // Формування стратегії сталого розвитку туризму і курортів в Україні. — К., 2007. — С. 20—27.

3. Виханский О. С. Стратегическое управление: Учеб. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Гардарики, 2002. — 296 с.

4. Гонтаржевська Л. І. Ринок туристичних послуг в Україні: Навч. посіб. — Донецьк: Східний вид. дім, 2008. — 180 с.

5. Ополчення І. І. Інноваційні технології підвищення якості в сфері виробництва туристських послуг: Монографія // Рос. Міжнар. акад. туризму. — М.: Фінанси і статистика, 2007. — 154 с.

6. Побоченко Л. М. Міжнародний туризм в Україні // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): Наук. журн. — 2007. — Вип. 2. — С. 167—171.

7. Скрипка Т. О. Туристичний продукт як об'єкт управління // Наук. вісник. — Л., 2007. — Вип. 7.3. — С. 289—292.

8. Anderson N., Mahwar N. Empirical Direction in Design and Analysis. / N. Anderson, N. Mahwar. — London: L. Erlbaum, 2001. — 862 p.

9. Близнюк А. С. Формування системи маркетингового менеджменту туристичних підприємств. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/pspe/2010_4/Bliznuk_410.htm

Потенціал ЄТЕЦ забезпечить додаткові вигоди українській туристичній галузі в цілому так само, як і кожному підприємству-учаснику. Як відкрита система, центр матиме можливість скористатися ресурсами множини суб'єктів туристичної діяльності регіону при просуванні турпакетів і забезпечити їм якісну адміністративну підтримку за рахунок співпраці у своїй діяльності з міністерствами, відомствами та місцевими органами влади.

Потенциал ЕТЭЦ обеспечит дополнительные выгоды украинской туристической отрасли в целом так же, как и каждому предприятию-участнику. Как открытая система, центр будет иметь возможность воспользоваться ресурсами множества субъектов туристической деятельности региона при продвижении турпакетов и обеспечить им качественную административную поддержку за счет сотрудничества в своей деятельности с министерствами, ведомствами и местными органами власти.

The potential of common tourist centers provide additional benefits Ukrainian tourism industry as a whole as well as each participating enterprises. As an open system, the center will be able to use the resources of multiple actors in the region's tourism promotion tour packages and provide them with quality administrative support through cooperation in the activity of ministries, agencies and local authorities.

Надійшла 29 липня 2013 р

УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНОЮ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЮ СИСТЕМАМИ МІСТА КИЄВА

Наукові праці МАУП, 2013, вип. 3(38), с. 151—158

Проблема кризового стану екологічної та соціально-економічної систем міста Києва є фундаментальною при розгляді питань життєдіяльності місцевого населення. Системний аналіз існуючої екологічної системи та впливу на неї людської діяльності, глибокі дослідження побіжних процесів, які є побічними відносно перетворення біосфери на “ноосферу”, мають на меті подолання негативних процесів, що заважають подальшому розвитку столиці як системи “суспільство — природа — людина”, а також захист довкілля та зростання інвестиційної привабливості регіону.

Проблема стійкого розвитку суспільства в гармонії з навколишнім світом, людиною та природою — вічна проблема буття, якій віддали данину майже всі великі мислителі людства. З цієї тематики — від античності до наших днів — існує величезна кількість філософських праць, написаних як з позицій матеріалізму, так і з позицій ідеалізму. У цілому ж можна сказати, що з проблеми взаємодії суспільства та природи, сталості їх розвитку вже є розробки, але існує потреба в системному загальнофілософському опрацюванні їх наукової спадщини для науково-методичного забезпечення планування та реалізації стійкої взаємодії соціуму та біосфери на конкретній виробничій або адміністративній території, що особливо важливо для нашої країни [3].

Кілька століть бурхливого промислово-технічного розвитку невідомо змінювали життя та побут людей у кращий бік, передусім за рахунок створення неймовірної кількості різноманітних машин — слухняних слуг людини на виробництві та в побуті. Техносфера увійшла до життя суспільства і стала невід’ємною складовою його буття. Але вона принесла з собою не лише блага, а й найнебезпечніший конфлікт з біосферою та внутрішній розлад у суспільстві, втягнувши людство в глибоку комбіновану екологічну

та соціально-економічну кризу. Орієнтоване на швидкі темпи економічного зростання, озброєне могутніми машинами суспільство зіткнулося з протиріччями між зростаючими потребами світової економіки та нездатністю біосфери відтворювати ці потреби. Здатність природи та її можливості до відновлення виявилися не безмежними. Постійно зростаючі темпи технічного та економічного розвитку стали руйнівною силою для біосфери. При цьому сучасне виробництво, що руйнує екологічну систему, нічого не запропонувало для регуляції механізмів біосфери. Виникла зростаюча загроза життєдіяльності людства та самого його існування. Спроби ліквідувати, або хоча б відсунути загрозу кризи за допомогою комплексів заходів, що називаються “охороною довкілля”, не привели до відчутних результатів. З’явилася проблема, яку сьогодні називають “переходом країн та регіонів до стійкого розвитку”. Забезпечення стійкого розвитку територіальної системи “суспільство — природа — людина” стало спільною турботою держав та всіх творчих сил в суспільстві [1].

Нашим завданням є теоретичне та практичне обґрунтування науково-світоглядної бази вчення про стійкий розвиток територіальної системи “суспільство — природа —

людина”, розробка концептуальних ідей, що забезпечують поступову трансформацію громадської практики для виходу міста Києва та кожного регіону України з комбінованої затяжної кризи, перехід до стійкого розвитку та еволюційного творення нової гармонійної суспільно-економічної ноосферної формації.

Дослідження обумовлене кризою розвитку міста Києва як системи у сферах екології, соціальної економіки, інвестиційної привабливості та духовності. У сучасних глобальних умовах природна екологічна система міста Києва руйнується просто на очах. Для розуміння того, що ми втрачаємо, необхідно уявити, якою ж була природна екосистема зовсім недавно, до розвитку міста. Фрагменти неспотвореного обличчя Києва подекуди ще збереглися до сьогодні і дають можливість уявити колишню велич міста та не допустити загострення його екологічного стану.

Столиця України, місто-герой Київ, має надзвичайно вигідне географічне положення: розташована нижче того місця, де річки Прип'ять та Десна впадають у найважливішу повноводну артерію України — річку Дніпро. Природна різноманітність Києва обумовлена розташуванням на межі природних зон Полісся, Лісостепу та поділом міста на дві частини: право- та лівобережну. Сучасні київські ландшафти почали формуватися після останнього Дніпровського обледеніння приблизно 200—100 тис. років тому й остаточно сформувалися на початку голоцену (близько 100 століть тому). У той час сформувалися основні складові ландшафту міста: правобережжя, почленоване плато, широкий затон річки Дніпро та прилеглі ділянки правого та лівого берегів.

Оскільки Київська агломерація має столичний статус, саме сюди спрямована значна частина зарубіжних та вітчизняних інвестицій (будівництво, послуги). Звідси впливає процес забудови та землевідведення за рахунок природних екологічних систем.

Водночас Київ залишається унікальною європейською столицею, в якій збереглися цінні екологічні природні території: національний природний парк “Голосіївський”, за-

плавні луки “Конча-Заспи”, каскад дніпровських островів, які проходять через усе місто. Тут ростуть рослини та живуть тварини, занесені до Червоної книги України: різноманітність осоки, черемша, рябчик руський та шаховий, береза низька та темна, бамбузіна бребіссона, лілія, короличка, глухар, баранець великий, видра річкова, горностай, журавель сірий, лелека чорний, лунь лучний та польовий, орлан-білохвіст, пугач тощо. У місті Києві 12 % земель належать до заповідних територій. Руйнування природних систем призведе до непередбачуваних наслідків, які можна порівняти хіба що із забудовою Карпат, Азовського та Чорноморського узбережжя.

Особливістю кліматичних умов, що пов'язана з розвитком міста, є значне зростання показників інтенсивності сонячної радіації у результаті запилення атмосфери та значної вологості повітря. Явище, що розвинулося на території Києва порівняно недавно, власне великим містам — це “парниковий ефект”. Загальна температура в місті на 1,5—5 °C вище, ніж на околицях. Крім того, наявність водосховищ на Дніпрі істотно впливає на сучасний клімат Києва, зокрема на вологість повітря.

Будівництво Київської ГЕС (1964 р.) призвело до порушення природних заплавних явищ, а після побудови Канівської ГЕС (1976 р.) — до підвищення рівня води на 1 м. Внаслідок цього відбулося уповільнення течії. Проте динамічність заплавної системи не зменшилась: амплітуда коливань впала з 9 м до 5 м. За рахунок накопичення ГЕС води вночі та спусканням вдень виник добовий тип коливання.

Автотранспорт та інфраструктура. Рівень загазованості повітря в місті становить вище середнього показника по Україні та оцінюється провідними фахівцями як високий. Загалом налічується більше кількох десятків шкідливих домішок та сполучень. Серед них найбільша кількість формальдегіду, оксиду вуглецю, діоксиду азоту, діоксиду сірки, звичайного пилу. Головним забрудником повітря міста Києва є автомобільний

транспорт (83,4 % усіх викидів). Найнебезпечнішими складовими автомобільних вихлопів є токсичні речовини та канцерогени — бензопирен та сажа, що викликають появу таких тяжких захворювань, як бронхіальна астма та різні форми раку. Вже сьогодні Київ займає одне з перших місць в країні за кількістю онкозахворювань, а з року в рік хворих стає все більше. Кількість викидів вуглекислого газу в повітря у Києві наразі у кілька разів менше, ніж у Москві, але вона швидко зростає. Більшість автотранспортних засобів за рівнем викидів вихлопних газів задовольняє лише норми Євро-2, їх заправляють низькооктановим бензином, який містить найпотужніший канцероген — тетраетил свинець. 80 % транспортних засобів експлуатуються понад регламентний строк, тому не мають пристроїв для нейтралізації забруднюючих речовин та домішок. Вихлопні гази автомобілів є особливо небезпечними для здоров'я, оскільки потрапляють безпосередньо в зону дихання пішоходів поблизу проїжджих частин. За рахунок великого скупчення машин та погодних умов концентрація шкідливих речовин та сполук вдвоє перевищує допустиму норму, а влітку — у п'ять-шість разів. Найбільша загазованість повітря спостерігається на Бессарабській, Московській, Харківській, Ленінградській площах, вулицях Набережно-Хрещатицькій, Теліги, Гагаріна, бульварах Лесі Українки, Дружби Народів, проспекті Возз'єднання. Більш-менш чисте повітря — в Національному експоцентрі України, проспекті Науки та в Гідропарку.

У Києві існують великі проблеми з парковками, будь-який охоронець з бізнес-центру або з крамниці може виставити на дорозі фішки та закрити смугу, де має проїжджати громадський транспорт. Власники офісів на свій розсуд встановлюють шлагбауми, перекриваючи під'їзди та парковки. Заважають руху й автівки, припарковані біля великих ринків. На сьогодні більшість торгових мереж завозять вантаж у час пік, а заборона на в'їзд удень до міста фур практично не виконується.

У місті не вистачає автомобільних доріг. За європейськими стандартами площа авто-

мобільних доріг має становити 8 %, у столиці вона налічує лише 2 % (дані компанії The Boston Consulting Group (BCG)). Крім того, низька якість доріг та відсутність розмітки спричиняють часті затори. 85 % проїжджої частини та тротуарів вимагають ремонту, а на 70 % доріг треба оновлювати розмітку.

Забруднення навколишнього середовища. У Києві налічується більше тисячі великих та середніх промислових підприємств, що закопчують небо викидами з десятків тисяч труб. Основними підприємствами-забрудниками Києва є ТЕЦ-5, ТЕЦ-6, "Корчуватський комбінат СМ", Дарницька ТЕЦ, РК "Борщагівка", Сміттєспалювальний завод "Енергія", СТ-1, СТ-2, Київський склотарний завод, ЗАТ "Київський м'ясокомбінат", Дарницький вагоноремонтний завод, Бортницька станція аерації. У процесі масштабного будівництва та реконструкції, які останніми роками розгорнули в Києві, виникає величезна кількість пилу.

Найнебезпечнішими для екології міста є підприємство "Радон", що утилізує радіоактивні відходи; сховища хлору "Київводоканал"; підприємство "Захід", яке використовує берилій, та сміттєспалювальний завод "Енергія".

Великою проблемою Києва є реалізація побутових відходів. Звалища розташовані навколо міста, на них скупчується безліч відходів, у тому числі ксенобіотики, які не розкладаються в природі (пластмаси, полістироли, поліетилен). Через це виникає забруднення ґрунтових вод, водоймищ та ґрунтів, а птахи розносять інфекцію зі звалищ по всьому місту.

Столиця переробляє лише 5 % відходів (хоча потрібно 30—60 %), інше сміття захоронюється або знищується на полігонах, можливість яких практично вичерпана. Однак 32 % жителів Києва хочуть жити у "найчистішому екологічному мегаполісі" (дані опитування компанії "The Boston Consulting Group" (BCG)) [2].

Однією із загроз екологічному стану столиці є замулені поля Бортницької станції аерації. Захисні дамби у будь-який момент

можуть зруйнуватись, навколишні території будуть затоплені, відходи можуть потрапити в Дніпро, що призведе до екологічної катастрофи національного масштабу.

Радіаційний стан міста. У перші дні після Чорнобильської аварії (26 квітня 1986 р.) вітер віяв з півдня та сходу, тому радіоактивні речовини полетіли в протилежному від Києва напрямку. Проте 30 квітня вітер повіяв з півночі, з боку Чорнобильської АЕС. У червні 1986 р. радіаційна обстановка в місті почала поліпшуватися, а в 1988 р. стабілізувалася. Нині забруднення території знизилося майже до рівня, який був до аварії.

Лісові насадження в самому місті та на його околицях є живим радіаційним щитом Києва. Втрата значної частини “зелених легенів” столиці не може не позначитися на її екологічному стані. Адже й без цього забудовники, порушуючи всі можливі заборони, разом з діючим з 2010 р. мораторієм на вирубування зелених насаджень на території Києва, активно знищують вікові дерева в усіх 10-ти районах Києва. І страждають від цього кияни. Чотири тисячі гектарів Біличанського лісу, які перебувають у веденні Святошинського лісопаркового господарства КО “Київзеленбуд”, впали в око керівництву селища Коцюбинське. Місцева влада вирішила, що було б непогано “трохи” (приблизно в 50 разів) розширити свою територію — з 87 га до 4065 га. Хоча спочатку апетити були скромніші: на одній із сесій Коцюбинська селищна рада роздала 100 га столичного лісу, згодом звернулись до Київської міської ради з наполяганням узгодження нових меж селища за рахунок природних територій Біличанського лісу на 3500 га, з посиланням на те, що територія “не належить до категорії лісів”.

Водночас, в Інституті ботаніки НАН України переконані, що ця “деревна рослинність” належить до першої групи лісів, які виконують природоохоронні функції та перебувають під охороною держави. Причому середній вік “рослинності” на зазначеній території — 50–60 років.

Ліс мінімізує негативний вплив важких металів та з’єднань, у тому числі міграцію ра-

діоактивних елементів. Саме Біличанський ліс свого часу захистив Київ від чорнобильської радіації, поглинувши значну частину радіоактивної хмари, що насувалася на столицю.

Знищення унікального за породним складом лісу може призвести до катастрофічних наслідків щодо екологічної ситуації в Києві.

Занепокоєння викликає не лише факт зухвалої спроби відітнути у Києва 4 тис. гектарів лісу, а й те, що поганий приклад, як відомо, заразливий. З подібними претензіями до столиці, услід за Коцюбинським, звернувся Гостомель. На сьогодні в Гостомелі роздали вже понад 80 ділянок по 15 соток столичного лісу. Ірпінь став у чергу.

Острови. Окрасою та надійними екологічними захисниками Києва завжди були острови. Для їх збереження необхідно заборонити в’їзд транспортних засобів та розташування плавучих ресторанів. Мало того, що вони скидають відходи у воду (відсутня каналізаційна система), так ще й відвідувачі паркуються поруч з ресторанами прямо на газоні.

Екологічне використання опалого листя. Щоосені з наших парків, скверів та прибудинкових територій вивозять десятки тонн листя, вважаючи його звичайним сміттям. Це велика помилка, враховуючи той факт, що опале листя з часом перетворюється на біогумус.

Питна вода та водоочищення. Дані Управління екологічної безпеки міста Києва свідчать про те, що забір питної води здійснюється з Десни та Дніпра, становить близько 1 млрд куб. м на рік. Екологи стверджують, що водозабір у межах Києва належить до III класу (“помірно забруднена вода”), у кількох місцях — до IV (“брудна вода”). Брудна вода заподіює велику шкоду здоров’ю мешканців міста. Концентрація у воді водню, ізотопів вуглецю та кисню прискорює процес старіння організму, незначна кількість тритію пригноблює життєдіяльність, а солі алюмінію в малих дозах викликають у дітей розумову відсталість.

Стоки поверхневих вод відводяться каналізаційною колекторною системою (у Дніпро

за допомогою 80-ти випусків, до Либіді та Сирцю — 52-х випусків), зношеність якої сягає 60 %. Через це може виникнути техногенна катастрофа — столицю можуть поглинути нечистоти.

Основні напрями розв’язання екологічних та соціально-економічних проблем міста. Підбиваючи підсумки, можна сказати, що екологічне становище залишається вкрай складним, навантаження на навколишнє середовище постійно зростає. Виснаження та забруднення природних ресурсів загрожує здоров’ю населення, екологічній безпеці та соціально-економічній стабільності.

Загальною метою системи “суспільство-природа-людина”, або “Довкілля для міста Києва”, є втілення стратегії “зеленої економіки” в політичне, економічне та соціальне життя Києва заради забезпечення збалансованого (стійкого) розвитку міста, співпраці громадських організацій, місцевого самоврядування, державної влади, ЗМІ, науки та бізнесу у розв’язанні проблем екологічного стану, впровадження енергоефективних технологій у галузі економіки, збалансованої системи збереження та природокористування екосистеми, гарантування безпеки життєдіяльності населення, а також національної та міжнародної співпраці в розробці рекомендацій для комплексної охорони довкілля з використанням природоохоронних програм великих промислових підприємств, інновацій у сфері альтернативної енергетики, ідей “екологічного будинку” та облаштування територій великих міст [1; 9].

Принципи стійкого розвитку нових територій міста Києва:

1. У нових кварталах міста необхідно створити гуманну поверховість житлових об’єктів (не вище 5-ти поверхів), при плануванні будівель слід враховувати створення зручної транспортної інфраструктури, легку доступність адміністративних, ділових та торгових центрів, соціальних установ.
2. Забудову здійснювати за принципом осередків, тобто створювати зелені дво-

ри, дитячі майданчики; ділові квартали з висотним будівництвом відокремлювати від житлових зелених районів.

3. При створенні транспортної інфраструктури надавати перевагу найприйнятнішому з екологічного погляду транспорту (тролейбуси, трамваї, фунікулери, надземні та наземні електропоїзди, електромобілі тощо); серйозну увагу приділити розвитку громадського транспорту; стимулювати та підтримувати користування велосипедами.
4. Достовірно вираховувати кількість місць для паркування поблизу адміністративно-ділових центрів та житлових масивів відповідно до демографічного та економічного розвитку окремого району Києва.
5. Велику увагу приділяти благоустрою територій, тобто створювати штучні водойми, алеї, парки, облаштовувати набережні тощо.
6. При створенні інженерної інфраструктури враховувати можливість використання локальних джерел поновлюваної енергії у кожному кварталі.
7. Закладати можливість використання внутрішньобудинкових енергозберігаючих технологій відповідно до можливостей міської енергосистеми [6].
8. Створити ефективну систему водопостачання та водовідведення (каналізація з максимальним первинним очищенням перед скиданням) в комплексі з системами рециркуляції використаної води [4].
9. Комплексно розв’язувати проблеми з переробкою та сортуванням сміття: створити рециркуляцію вторинних матеріалів та систему роздільного збирання побутових відходів, відпрацьовувати зручні для населення схеми компостування нетвердих побутових відходів.
10. Запровадити автоматичну систему аерації зелених насаджень шляхом використання поверхневих вод за допомогою насосних станцій, працюючих від альтернативних джерел енергії.

11. Навести лад щодо контролю за збереженням існуючих зелених насаджень та надати балансоутримувачам статус користувача.

Принципи стійкого розвитку існуючих територій міста Києва:

1. Для врятування міста від транспортного колапсу може допомогти мережа тунелів (надземних, підземних, підводних). Хоча будівництво тунелів — задоволення дороге, але цей крок розвантажить усі мости над Дніпром та розв'яже проблему з'їздів з них.
2. Якомога швидше слід добудувати стару кільцеву дорогу, що закінчилася в районі площі Шевченко. Її треба продовжити до вул. Богатирської, замкнувши існуючу навколо міста. З появою сучасної кільцевої дороги транзитні транспортні засоби минатимуть столицю.
3. Вкрай необхідне впровадження “розумних” світлофорів, що самостійно регулюватимуть, скільки має горіти зелене, а скільки — червоне світло, у години пік надавати “зелений потік”, щоб машини могли швидше проїжджати шляхопроводом та не створювати затори.
4. Києву замало одного вокзалу, та ще й у центрі міста. Необхідно побудувати кілька вокзалів навколо Києва, зв'язані метро та міською електричкою.
5. Річковий транспорт має відігравати помітну роль у міських внутрішньорайонних та міжрайонних перевезеннях. Природні водні шляхи дають великі переваги річковому транспорту, для їх облаштування потрібно менше капітальних витрат, ніж на будівництво автомобільних та залізничних шляхів. Незначним недоліком є сезонність використання.
6. Враховуючи той факт, що в майбутньому повітряна та транспортна системи “Бориспіль” та “Жуляни” будуть перевантажені, необхідно навколо столиці побудувати кілька аеропортів. Альтернативою можуть слугувати військовий аеропорт у Василькові, транспортний аеродром у Гостомелі та злітна смуга за-

воду Антонова. Побудувати в кожному районі гелікоптерні майданчики для екстрених служб.

7. Для розвантаження мостів необхідно децентралізувати центри ділової активності в різних районах. Наразі проблема полягає в тому, що всі прямують зі “спальних” районів лівого берега на правий на роботу, навчання та у справах.
8. Комплексно вирішувати інфраструктурні системи: розширювати та будувати нові дороги, переходити на електричний громадський транспорт, великі автобуси, будувати метро та поступово зменшувати в місті кількість маршрутних таксі.
9. Один з ефективних методів боротьби з заторами — виділення смуги для громадського транспорту з облаштуванням для нього “кишень”, вулиці з одностороннім рухом. Також необхідно заборонити в'їзд великогабаритного вантажного транспорту до міста вдень, а товари в крамниці та магазини завозити вночі [2].
10. Інноваційний підхід до управління утилізацією та переробкою відходів:
 - переробка відходів, використання вторинної сировини;
 - видобування біогазу, переробка біомаси;
 - устаткування для переробки відходів;
 - переробка відходів та роздільне збирання;
 - утилізація та переробка відходів нафтової та хімічної промисловості (пестицидів, гербіцидів);
 - очищення стічних вод;
 - рекультивація сміттєвих звалищ та полігонів ТПВ.
11. Охорона атмосферного повітря:
 - устаткування для блокування викидів забруднюючих речовин в атмосферу;
 - очищення пилогазоповітряних викидів промислових підприємств;
 - аспірація, вентиляція;
 - кондиціонування, фільтрація, дезодорація повітря житлових та промислових приміщень;
 - іонізація повітря.
12. За деякими даними будівництво бюветів у Києві проходило з порушенням сані-

- тарних будівельних норм. Внаслідок поганої ізоляції поверхневих вод, вона потрапляє у бюветну, тому вона не кращої якості. Якщо знайти їм хазяїна і відремонтувати всі бювети, то мешканці міста можуть отримувати чисту питну воду.
13. Для наведення порядку з припаркованими автомобілями, що заважають проїзду, необхідно повернути в Київ служби евакуації та блокування. Крім того, необхідно зобов'язати бізнес-центри та парксервіс здавати обмежену кількість паркомісць, щоб машини не ставали поруч та не заважали руху.
 14. Усі підприємства, що отруюють навколишнє середовище, слід виносити за межі міста за рахунок домовленості керівників Києва та Київської області, а інших змусити переобладнати системи очищення.
 15. Необхідно побудувати нові сучасні сміттєпереробні заводи, але дуже далеко від житлових масивів.
 16. Відходи з Бортницької станції аерації можна легко переробляти на теплоенергію, для чого використовувати спеціальні установки, які необхідно встановити поряд з полями. Унікальність технології в тому, що можна спалювати накопичений мул та виробляти теплову енергію для опалювання будинків з мінімальними викидами в атмосферу [7].
 17. Пріоритетом у поліпшенні екологічної ситуації мають стати зменшення обсягів викидів, захист існуючих та планування нових зелених територій міста, сертифікація підприємств відповідно до світових екологічних стандартів, розробка спільного з Київською областю плану утилізації сміття [8].
 18. Потрібне будівництво шумових екранів, зелених розподільювачів з дерев та кущів, проведення стаціонарного поливу зелених насаджень крапельним методом [5].
 19. Упровадити європейський підхід до проблеми опалого листя: листя необхідно прибирати тільки з вулиць, майданчиків та доріжок, а опале листя під деревами не чіпати, оскільки опале листя утворює новий ґрунт. Прибране листя використовувати як компост для підживлення зелених насаджень.
 20. Аби кияни, подібно до жителів Європи, вживали питну воду з центрального водопостачання, потрібно встановити додаткові доочисні установки, а також заборонити використання хлору та замінити його на інші безпечні засоби [4].
 21. Заборонити використання солі проти ожеледі у зимовий період, яка нищить зелені насадження та отруює стічні води. Впровадити органічні нешкідливі реагенти.
- Таким чином, незважаючи на певні переваги міського життя, середовище міста залишається штучним та відірваним від природного, в якому тисячоліттями минало життя людей. Штучне середовище шкідливо впливає на здоров'я населення через забруднення біосфери, а також стресові фактори (шумові та вібраційні навантаження, транспортні проблеми, вплив електромагнітних та іонізаційних полів), що обумовлені напруженим ритмом життя, великою скупченістю населення, недостатністю зелених насаджень тощо.
- Отже, в умовах урбанізованого міста загострюється комплекс проблем життєзабезпечення населення: екологічно чисте повітря, питна вода, продукти харчування, утилізація шкідливих побутових та виробничих відходів, що нагромаджуються, а також соціально-економічні проблеми, пов'язані з мінімізацією вільного простору, зростанням міста угору, збільшенням захворювань тощо.
- Унаслідок непропорційного розміщення продуктивних сил, природне середовище Києва постійно зазнає значних техногенних навантажень, які перевищують аналогічні навантаження у містах розвинених держав.
- Тому для розв'язання екологічної та соціально-економічної проблем потрібен комплексний підхід до збереження навколишнього середовища за рахунок упровадження інноваційних технологій. Необхідно брати до уваги не тільки технічні заходи із захисту навколишнього середовища, а також інформаційно-просвітницьку роботу з усіма

верствами населення. Впроваджувати заходи адміністративного впливу та юридичної відповідальності за порушення державного законодавства в галузі навколишнього середовища. Для усвідомлення необхідності збереження гідних умов життя для майбутніх поколінь бажано відзначити, що покарання за особливо тяжкі порушення у навколишньому середовищі за своєю суворістю рівно-сильні покаранням за вбивство людини.

Література

1. Гвишиани Д. М. Мосты в будущее. — Ин-т системного анализа, УРСС. — М., 2004. — 368 с.
2. Концепція стратегічного розвитку міста Києва. Київ—2011. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://kiev4you.org/gif/genplan2025.pdf>
3. Наше общее будущее: Доклад Международной комиссии по окружающей среде и развитию (МКОСР):

Пер. с англ. / Под ред. и с послеслов С. А. Евтеева и Р. А. Перелета. — М.: Прогресс, 1989. — 376 с.

4. Остроумов С. А. О некоторых вопросах поддержания качества воды и ее с моочистения // Водные ресурсы. — 2005. — Т. 32. — № 3. — С. 337—347.

5. Перелет Р. А. Выявление показателей устойчивого развития // Проблемы окружающей среды и природных ресурсов. ВИНТИ —1995. — № 6. — С. 92—110.

6. Сберегая тепло, бережем энергию. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: www.mosenergosbyt.ru/portal/page/portal/site/energy

7. Блоков И. П., Чупров В. А. Как сделать офис зеленым. Рекомендации Гринпис России. — М.: ОМННО “Совет Гринпис”, 2010. — 68 с.

8. Шмальгаузен И. И. Пути и закономерности эволюционного процесса. Избр. труды. — М.: Наука, 1983. — 360 с.

9. Федоров А. В. Экологически дружественное потребление, или как выбирать товары и услуги, чтобы не навредить себе и природе. Практические советы для каждого. — СПб.: Центр экологических инициатив, 2008. — 52 с.

У контексті дослідження кризового стану екологічної та соціально-економічної систем міста Києва узагальнено вплив індустріалізації на розвиток територіальної одиниці як системи “суспільство — природа — людина”, систематизовано напрями її переходу до стійкого розвитку та запропоновано систему заходів з подолання негативних процесів подальшого розвитку столиці, з орієнтацією на захист довкілля за рахунок впровадження новітніх технологій та досягнення інвестиційної привабливості регіону.

В контексте исследования кризисного состояния экологической и социально-экономической систем города Киева обобщено влияние индустриализации на развитие территориальной единицы как системы “общество — природа — человек”, систематизированы направления ее перехода к устойчивому развитию и предложена система мер по преодолению негативных процессов дальнейшего развития столицы, с ориентацией на защиту окружающей среды за счет внедрения новейших технологий и достижения инвестиционной привлекательности региона.

In the context of the study of crisis of Kyiv's ecological and socio-economic systems, the impact of industrialization on the territorial unit as a “society — nature — man” system is summarized, the directions of its transition to sustainable development are systematized, and a system of measures for overcoming the negative processes in the further development of the capital is proposed, that is focused on the protection of the environment by the introduction of new technologies and achievement of the investment attractiveness of the region.

Надійшла 19 червня 2013 р.

ВИКОРИСТАННЯ ПАРАМЕТРИЧНОЇ МОДЕЛІ ПЛАНУВАННЯ ПРИБУТКУ ПРИ ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Наукові праці МАУП, 2013, вип. 3(38), с. 159—163

Розглянуто параметричну модель планування прибутку підприємства, реалізація якої передбачає проведення операційних розрахунків при прийнятті відповідних управлінських рішень.

Діяльність підприємства з часом має тенденцію змінюватися, зазнавати організаційно-технічних удосконалень у численних формах і способах. Серед напрямів удосконалення діяльності — розширення, раціоналізація, технічне переозброєння і модернізація, реконструкція підприємства. Для того щоб обрати найефективніший напрям розвитку підприємства, необхідно врахувати сукупний вплив багатьох чинників, склад яких зумовлений тими конкретними завданнями, які випливають зі стратегічних планів [1—5]. Будь-який напрям вимагає здійснення додаткових витрат двох видів: прямих змінних та умовно-постійних. Параметрична модель формування прибутку враховує ці складові і дає можливість аналізувати динаміку розвитку та розширення діяльності підприємства. Стосовно змінних витрат, тобто зміни собівартості продукції (послуг) під впливом зміни прямих змінних витрат, можна визначитись за допомогою прямого розрахунку. Зміна ж умовно-постійних витрат заслуговує на особливу увагу.

Умовно-постійні витрати, що додаються у зв'язку з розвитком діяльності, впливають з необхідності утримання й експлуатації нових виробничих фондів та оплати праці додаткового персоналу. Зміна умовно-постійних витрат має бути пов'язана в розрахунках прибутку з динамікою обсягу реалізації продукції (послуг). Цей обсяг може визначатись

як величина потенційна, що відображає виробничу потужність підприємства, або як величина фактична, що характеризує замовлений обсяг реалізації.

Застосування параметричної моделі покликане запобігти нераціональним управлінським рішенням, зберегти підприємствам значні кошти, дає змогу проводити розрахунки різних показників, що необхідно при формуванні стратегічних управлінських рішень, а також тактики їх реалізації. Зокрема, алгоритм обчислення індексу прибутку підприємства (див. рис.) передбачає формування зон ухвалення відповідних планово-управлінських рішень.

У випадку формування та вирішення завдань без структурних зсувів, коефіцієнт рентабельності виробництва в базисному періоді збігається з коефіцієнтом структурних зсувів, тобто $p = p_c$. Крім того, у разі, якщо передбачається модернізувати й розширити діяльність, то необхідно задати параметри b і f , які опускаються, якщо рішення проводиться для незмінної існуючої діяльності. Після цього визначаються конкретні завдання, які потрібно вирішити.

Залежно від того, яка величина (шукана змінна) цікавить підприємство, можуть вирішуватись такі типові завдання:

1. Ведеться пошук величини прибутку або його індексу I . При цьому задаються такі параметри: коефіцієнт зміни ціни d ;

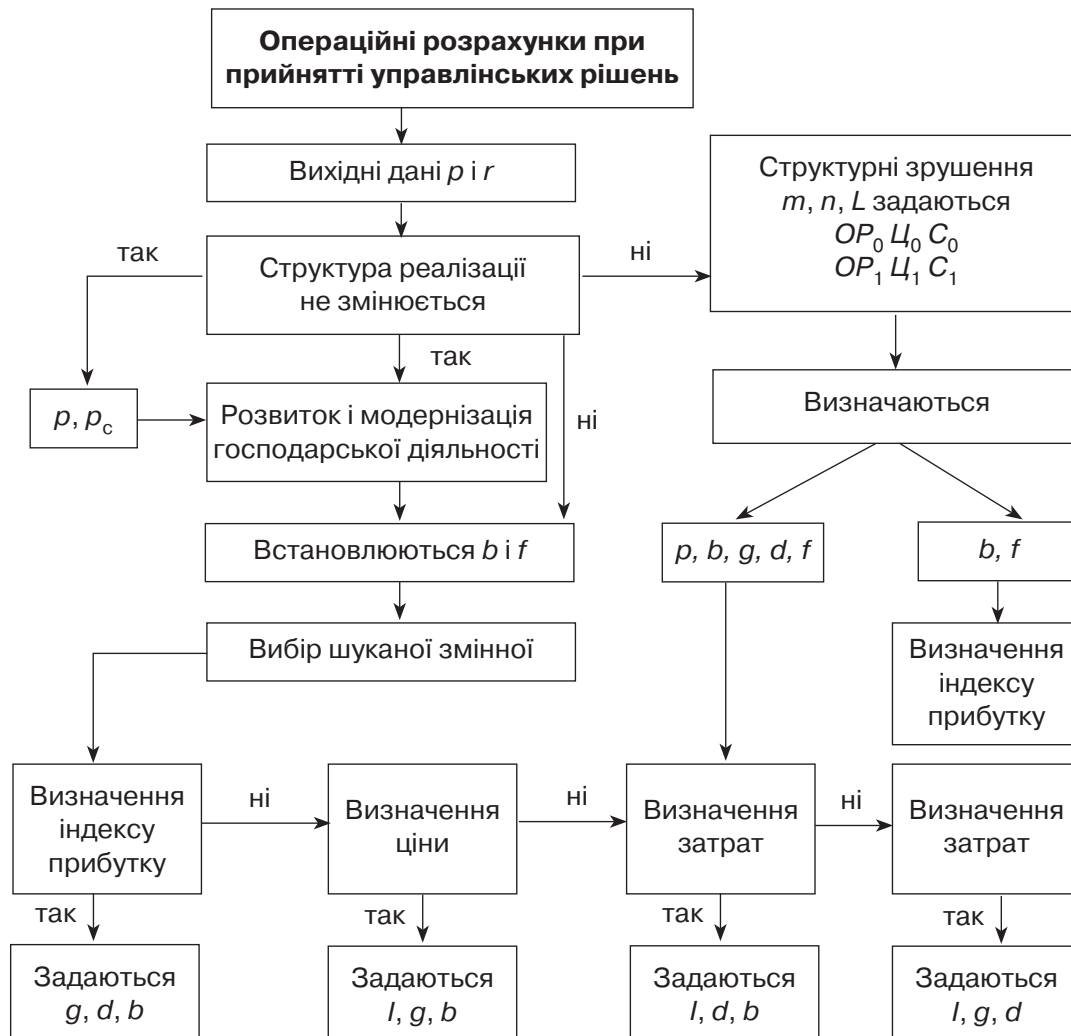

Схема алгоритму обчислення індексу прибутку підприємства

- коефіцієнт зміни витрат g ; коефіцієнт зміни обсягу реалізації продукції (послуг) b .
- Визначається ціна реалізації продукції (послуг) або допустимий коефіцієнт її зміни d . При цьому задаються: індекс прибутку I ; коефіцієнт зміни витрат g ; коефіцієнт зміни обсягу реалізації продукції (послуг) b .
 - Розраховуються витрати на виробництво продукції (послуг) або коефіцієнт зміни витрат g . При цьому задаються: індекс прибутку I ; коефіцієнт зміни ціни d ; коефіцієнт зміни обсягу реалізації продукції (послуг) b .
 - Встановлюється обсяг реалізації продукції (послуг) і коефіцієнт його змі-

ни b . Решта параметрів задаються: індекс прибутку I ; коефіцієнт зміни витрат g ; коефіцієнт зміни ціни d .

У тому випадку, коли мають місце структурні зсуви господарської діяльності, необхідно задати такі параметри, які можуть змінюватися залежно від конкретної ситуації:

- кількість номенклатурних позицій, наявних у базисному та відсутніх в аналізованому періоді m ;
- кількість номенклатурних позицій, наявних у базисному і в аналізованому періодах n ;
- кількість номенклатурних позицій, наявних тільки в аналізованому періоді L ;
- обсяг реалізації по кожній номенклатурній позиції у базисному періоді OP_{0i} ;

- обсяг реалізації по кожній номенклатурній позиції в аналізованому періоді OP_{ip} ;
- середньозважена ціна реалізації одиниці продукції (послуг) по кожній позиції у базисному періоді $Ц_{0ip}$;
- середньозважена ціна реалізації одиниці продукції (послуг) по кожній позиції в аналізованому періоді $Ц_{ip}$;
- собівартість одиниці продукції (послуг) по кожній позиції у базисному періоді C_{0ip} ;
- собівартість одиниці продукції (послуг) по кожній позиції в аналізованому періоді C_{ip} ;
- можливі обсяги реалізації продукції (послуг) для різних альтернативних варіантів розвитку b_i ;
- зміни умовно-постійних витрат (абсолютних і відносних) для кожного варіанта розвитку f_i .

За заданими даними та відповідними формулами розраховуються такі параметри, як: коефіцієнт структурних зрушень в аналізованому періоді p_c ; коефіцієнт зміни обсягу реалізації продукції (послуг) b ; коефіцієнт зміни ціни реалізації d ; коефіцієнт зміни витрат на виробництво продукції (послуг) g .

Уся ця інформація, будучи заданою і розрахованою, дає можливість визначити індекс прибутку вибраного варіанта і виявити, таким чином, вплив структурних зрушень на його величину.

Зіткнувшись з тією або іншою конкретною ситуацією, керівник підприємства може за схемою її ідентифікувати і встановити, що йому слід робити, яка інформація для прийняття рішення потрібна, якими формулами і в якій послідовності необхідно скористатися, потім провести необхідні обчислювальні операції. У результаті буде отриманий шуканий результат.

Вирізняють три основні зони економічного стану підприємства:

- 1) прибуток додатний і росте ($I > 1$);
- 2) прибуток додатний, але при цьому зменшується ($0 < I < 1$);
- 3) прибуток від'ємний і зменшується ($I < 0$).

Між трьома цими зонами існують межі, які однозначно визначаються кількісно.

Перша від другої зони відмежовується значенням індексу прибутку $I = 1$; друга від третьої — значенням $I = 0$.

Приймаючи те або інше планово-управлінське рішення, можна й потрібно відразу ж прагнути до такого варіанта, при якому індекс прибутку потраплятиме в обрану заздалегідь зону. В першу чергу задаються показники роботи підприємства в базисному періоді. Ці показники відомі, оскільки факт виробництва вже відбувся, і встановити їх не складно. Це — коефіцієнти рентабельності виробництва і змінних витрат. Далі з'ясовується, чи буде виробництво зазнавати вдосконалень (реконструкція, розширення, модернізація, технічне переозброєння тощо). Значення показника $f = 0$ відповідає відсутності таких змін, інакше $f > 0$.

Після цього залишаються три параметри: коефіцієнт зміни ціни товару d , коефіцієнт зміни собівартості продукції g , коефіцієнт зміни обсягу виробництва продукції b .

Один із цих параметрів задається в процесі прийняття рішення, а два інших складають так звану ключову пару. Зміна одного параметра визначить величину іншого. Отже, ці параметри співвідноситимуться між собою як аргумент і функція.

Це й дає можливість визначити координати точок, сукупність яких складе межу відповідно між першою і другою, а також між другою і третьою зонами.

Отже, два параметри з трьох, що розглядаються, приймаються як ключові. Тому тут можливі три різні комбінації ключових параметрів. Це, по-перше, поєднання ціни d і обсягу реалізації b , по-друге, поєднання цін d і витрат g , по-третє, поєднання витрат g і обсягу реалізації b .

За основу візьмемо перший варіант поєднання ключових параметрів, оскільки саме він являє найбільший практичний інтерес. Тому надалі об'єктом нашої уваги стануть ключові параметри d і b , що формують прибуток.

За допомогою параметричної моделі, задавши параметри p , r , I і g , визначають коор-

динати точок кривих, які знаходитимуться між першою, другою і третьою зонами, будучи при цьому межами між ними.

Перша зона — це зона рентабельної господарської діяльності, у якій прибуток, порівняно з базисним періодом, зростає. Друга зона — це зона спаду прибутку, хоча діяльність залишається рентабельною. І, нарешті, третя — зона збиткової діяльності.

Усередині однієї із зазначених зон (залежно від того, який індекс прибутку буде заданий) можна побудувати криву байдужості. Усі точки цієї кривої відповідатимуть заданому індексу прибутку.

Прийнявши те або інше значення коефіцієнта зміни ціни, можна визначити обсяг реалізації продукції (послуг), який і повинен забезпечити задану величину індексу прибутку.

Але кожне підприємство, як відомо, має певні виробничі потужності. Обсяг реалізації, який відповідатиме потужності підприємства, позначимо b_m .

Обсяг реалізації, при якому ефективність капітальних вкладень, спрямованих на отримання заданого прибутку, буде не нижчою за певний рівень віддачі на вкладений капітал, якого вони могли б досягти, інвестуючи капітал в інші напрями, позначимо b_e .

Отже, маємо величину господарської діяльності b_n , яка задається початковими умовами, і два обмеження: b_m і b_e . Як співвідносяться ці три значення обсягу реалізації між собою в наявних умовах господарської діяльності — важлива інформація, використання якої при формуванні планово-управлінських рішень дасть змогу уникнути можливих помилок.

Усі можливі співвідношення між зазначеними обсягами включають чотири випадки:

- 1) $b_m < b_n < b_e$; 2) $b_n < b_m < b_e$;
- 3) $b_n < b_e < b_m$; 4) $b_e < b_n < b_m$.

Очевидно, що прийнятним рішенням буде таке, коли діяльність щодо прибутку, з одного боку, буде більша мінімального граничного значення ефективності, а з другого — менша потужності підприємства. Цій умові відповідає тільки четвертий випадок. Його характерна особливість полягає в тому, що точка, яка відповідає необхідній

господарській діяльності та забезпечує заданий прибуток, знаходиться всередині зони можливого ухвалення рішення. Така точка характеризує ефективність, як це встановлено нормативом підприємства, але одночасно вона знаходиться всередині можливостей підприємства за його потужністю.

Решта випадків (перший, другий і третій) не задовольняють задані обмеження. Наприклад, діяльність не може бути більша потужності підприємства (перший випадок); діяльність не повинна бути менша господарської діяльності за заданою його ефективністю (третій випадок); потужність підприємства не повинна бути менша господарської діяльності підприємства заданої ефективності (другий випадок).

Отже, єдиною зоною прийнятного планово-управлінського рішення є така зона, у якій діяльність за ефективності b_e завжди менша потужності b_m . А всередині цієї зони знаходитиметься точка прийнятої господарської діяльності, через яку проходить крива байдужості. Ця точка характеризує ефективність, яка визначається за формулою

$$E = \frac{(I-1)(100-e)-hq}{100q} > E_n, \quad (1)$$

де E — коефіцієнт економічної ефективності капіталовкладень, що спрямовуються на реалізацію проекту з розвитку й розширення господарської діяльності і забезпечують заданий прибуток, достатній, щоб забезпечувати інвесторам той рівень віддачі на вкладений капітал, якого вони могли б досягти, інвестуючи капітал в інші напрями з порівняним ризиком; I — індекс прибутку, що задається проектом; $q = K/P_b$ — частка базового прибутку, що спрямовується як капіталовкладення у розвиток господарської діяльності та приріст прибутку; e — середньозважена норма оподаткування прибутку підприємства (%); h — платежі за банківський кредит (%), що використовувався; E_n — норматив економічної ефективності капітальних вкладень, що ґрунтується на методі нормування рентабельності; K — капіталовкладення в проект; P_b — величина базового прибутку.

Таким чином, побудова аналогічних зон і розрахунок різноманітних варіантів гарантують підприємству отримання такого управлінського рішення, яке в усіх випадках забезпечить йому нормований прибуток, достатній, щоб забезпечувати зацікавленість інвестора.

Література

1. Бланк И. О. Управление прибылью. — 2-е изд., расшир. и доп. — К.: Ника-Центр, Эльга, 2002. — 752с.
2. Бочаров В. В. Финансовое моделирование. — СПб.: Питер, 2000. — 208 с.

3. Орлов О. О. Управление накладными затратами в системе формирования финансовых результатов промышленных предприятий: Монография / О. О. Орлов, Е. Г. Рясних, Е. М. Рудніченко; за ред. О. О. Орлова. — Хмельницький: ХНУ, 2010. — 223 с.

4. Рудніченко Є. М. Удосконалення існуючих методик планування прибутку від основної операційної діяльності / Є. М. Рудніченко, Н. І. Гавловська // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. — 2008. — Ч. 1. — С. 130—135.

5. Турило А. М. Показники і критерії оцінки якості прибутку на стадії його формування в системі менеджменту підприємства / А. М. Турило, О. А. Зінченко // Фінанси України. — 2008. — № 2. — С. 106—115.

Приймаючи планово-управлінське рішення, слід скористатись можливістю планувати значення індексу прибутку відповідно до обраної заздалегідь зони економічного стану.

Принимая планово-управленческое решение, следует воспользоваться возможностью планировать значение индекса прибыли в соответствии с выбранной заранее зоны экономического состояния.

Taking the planning and management decisions should take this opportunity to plan the index of income under the pre-selected areas of economic status.

Надійшла 29 липня 2013 р.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

- **Баран В. В.** – аспірант МАУП, м. Київ – 46
- **Біда С. О.** – докторант Харківського ін-ту МАУП – 173
- **Близнюк А. С.** – канд. екон. наук, доц. МАУП, м. Київ – 144
- **Бондар Ю. В.** – канд. політ. наук, доц. МАУП, м. Київ – 22
- **Головатий М. Ф.** – д-р політ. наук, проф. МАУП, м. Київ – 5
- **Гольцов А. Г.** – канд. геогр. наук, проф. МАУП, м. Київ – 30
- **Дахно І. І.** – д-р екон. наук, проф. МАУП, м. Київ – 12
- **Дікарев О. І.** – канд. політ. наук, МАУП, м. Київ – 36; 60
- **Денисенко Л. П.** – д-р філос. в галузі психол., проф. МАУП, м. Київ – 168
- **Кальянов А. В.** – д-р мед. наук, проф. Донецького ін-ту МАУП – 79
- **Комаров В. А.** – канд. юрид. наук, доц. Луганського ін-ту МАУП – 89
- **Коноплястий Є. В.** – докторант МАУП, м. Київ – 151
- **Кравченко Т. А.** – докторант МАУП, м. Київ – 116
- **Медвідь Ф. М.** – канд. філос. наук, проф. МАУП, м. Київ – 46
- **Моцар М. М.** – докторант МАУП, м. Київ – 121
- **Омельчук В. В.** – канд. іст. наук, співроб. Нац. Києво-Печерського історико-культурного заповідника, м. Київ – 94
- **Подоряка А. М.** – д-р юрид. наук, доц., ректор МАУП, м. Київ – 138
- **Подоряка С. А.** – здобувач МАУП, м. Київ – 101
- **Поп'юк Б. С.** – докторант МАУП, м. Київ – 159
- **Пробийголова Н. В.** – канд. політ. наук, доц. Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля – 53
- **Роженко Д. В.** – аспірант Харківського нац. ун-ту внутрішніх справ – 127
- **Салманов Аяз Таріель оглу** – докторант МАУП, м. Київ – 74
- **Сімах Р. П.** – ст. слідчий прокуратури, радник юстиції, м. Біла Церква – 133
- **Толстов С. В.** – канд. іст. наук, доц. Ін-ту світової екон. і міжнар. відносин НАН України, м. Київ – 60
- **Туриніна О. Л.** – д-р наук в галузі психології, канд. психол. наук, проф. МАУП, м. Київ – 164
- **Хорт І. В.** – д-р філос. в галузі права, здобувач МАУП, м. Київ – 105
- **Щокін Р. Г.** – здобувач МАУП, м. Київ – 110

In collection of scientific works the articles of research workers, who are engaged in the problems of development of economy and management, political science, psychology and law, are published.

For research workers, teachers, students, and also for everyone who is interested by development of science in Ukraine.

Наукове видання

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Випуск 3(38)

Scientific edition

SCIENTIFIC WORKS OF THE INTER-REGIONAL ACADEMY OF PERSONNEL MANAGEMENT

Issue 3(38)

Відповідальний редактор за випуск *Ю. А. Носанчук*

Коректор *М. М. Гізієва*

Комп'ютерне верстання *Ю. Ю. Попова*

Оформлення обкладинки *О. О. Стеценко*

Підп. до друку 16.10.13. Формат 60х84/8. Папір офсетний. Друк ротаційний трафаретний.

Ум. друк. арк. 21,09. Обл.-вид. арк. 15,2. Наклад 300 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП "Видавничий дім "Персонал"

03039, Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідомство про внесення до Державного реєстру суб'єктів
видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008 р.*

Надруковано в друкарні ДП "Видавничий дім "Персонал"